İDİL

SOKAK SANATINDA SERAMİK MALZEME KULLANIMI

Fidan Tonza HELVACIKARA[1]
İ. Sevim ÇİZER[2]

[1]Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Seramik - Cam Bölümü, fidan.tonza(at)omu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5094-1066
[2]Prof., İzmir Ekonomi Üniversitesi, Endüstriyel Tasarım Bölümü, sevim.cizer2(at)gmail.com

Helvacıkara, Fidan Tonza ve İ.Sevim Çizer. "Sokak Sanatında Seramik Malzeme Kullanımı"
idil, 64 (2019 Aralık): s. 1677-1693. doi: 10.7816/idil-08-64-06

Öz

Sokak aralarında gezinirken, aramadan bulmaya dayalı bir anlayış ile harmanlanan sokak sanatı, izleyiciyi bir şekilde şaşırtmayı hedeflemektedir. Başlangıçta içinde bulundurduğu alt kültürün "ben de buradayım" sözünün sanat aracılığı ile vurgulanması, kamusal alanda etkin bir yer tutan sokağı bir galeri veya müzeye dönüştürmüştür. Herkese ait alan olan kamusal alanlar içinde sokak, kamusal mekânın en önemli bölümünü oluştururken, kentleşme ile birlikte ortaya çıkan heterojen yapısı ile bireyin yaşadığı alana dair söylemlerinin sesi olmuştur. Sokağın, fikirlerin tartışıldığı ve sorunların dile getirildiği bir kamusal mekân olarak kullanımı da bu bağlamda etkilenmiştir. Bu çalışmada, sokak sanatının ne olduğunu anlamak için öncelikle sokağın kamusal alandaki yerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bununla birlikte, zaman içinde kendi sınırlarını aşarak, bugün dünyada büyük hız ve ün kazanmış olan sokak sanatının, yoluna kattığı farklı disiplinlerde çalışma örnekleri arasında seramik malzemeye dikkat çekilmiştir. Bu yaklaşım ile sokak sanatında seramik malzemenin kullanımı değerlendirilmiş ve sokağa ait unsurlarla birlikte gelişen yeni söylemlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Sokak sanatı, seramik, kamusal alan, sokak, kent

Makale Bilgisi
Geliş: 13 Eylül 2019 *Düzeltme: 8 Ekim 2019* *Kabul: 6 Kasım 2019*

Bu makale "Sokak Sanatının Seramik Malzeme ile İlişkilendirilmesi" adlı Sanatta Yeterlik Tezinden üretilmiştir.

© 2019 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Kent olgusu içinde toplumsal hareketliliğin odak noktası olan sokak, gündelik hayatın sanatla iç içe geçtiği ve söyleyecek sözü olanların ayrıca buluştuğu bir mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Sokak sanatında, sokak bir galeri veya müze gibi kullanılarak, izleyici ile doğrudan bir iletişim kurulmakta ve bu şekilde sanatı, gündelik hayatın tam merkezine yerleştirmektedir.

İzleyiciye rahatlıkla doğrudan ulaşan sokak sanatını anlayabilmek için öncelikle sokağın ne olduğunu bilmekte yarar vardır. Sokak, sadece içinden yürünüp geçilen bir yer değildir. Temsil ettiği anlamlar ve kamusal alandaki yeri açısından sokak, sosyalleşmenin önemli bir yapısını oluşturmaktadır. Kamusal bir mekân olan sokağın heterojen yapısı ile kentte bir iletişim ortamı yaratması ve bu iletişim çerçevesinde toplumsal duyarlılıklara dikkat çekmesi, sokağın dinamik yapısını göstermektedir.

Kamusal alan tartışmalarının içerisindeki sokağın yeri ve anlamı "herkese ait ve herkes tarafından kullanılan alanlar" olarak belirlenirken sokak, daha kişiselleştirilmiş bir koridor olarak karşımıza çıkmaktadır. Antik Yunandan günümüze, sokak ile kurulan diyalog, toplumların demokratik söylemlerini gösteren en büyük işarettir. Fikirlerin paylaşıldığı, tartışıldığı ve bireyin sosyal, toplumsal ve politik konulara katılımı ile vatandaş kimliğinin oluşma süreci arasındaki ilişkiyi değerlendirirken, bu olgularla sokağın kullanımı arasında doğru orantı olduğunu görmekteyiz. Baskıcı, otoriter rejimlerde kamusal alandan bahsetmek zorlaşmakta, halkın bu mecralarda gücü de azalmaktadır.

Geçmişten günümüze insanoğlunun, gündelik yaşamına ait duygu ve düşüncelerini aktardığı bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkan duvar, sokakta en öne çıkan mimari elemandır. Duvarların bir söylem oluşturması tarihte çok eskilere dayanmaktadır. Paleolitik Dönem mağara resimlerinden ve gündelik hayatın resmedildiği ve yazıya döküldüğü Roma Dönemi ilk örneklerinden günümüze kadar olan yolculukta, duvar resmi ve grafiti önemli bir söylem aracı olmuştur.

Çeşitli alt kültürlerden beslenmiş olan sokak sanatı, bir dönem suç alt kültürleri ile tanımlanmış, sanat olarak kabul görmesi ve toplum tarafından benimsenmesi belli bir zamana yayılmıştır. Sokak sanatı, şehrin reklam panoları gibi görsellerle dekorlanmasına karşılık, sanatsal bir söylem olarak kök salmıştır. Sokak sanatı grafiti ile başlamış, sonraki yıllarda uygulama ve çeşitlilik noktasında hız kazanmıştır. Aynı zamanda sokak sanatı, ekonomik ve kültürel nedenlerle, hayatında sanatla hiçbir ilişkisi olmayan veya kısıtlı olan bireylerin şehir yaşantısında bir yer edinmiştir. Sanatı, onların gündelik hayatına sokarak, sokağın görsellerle dönüştürülmesinde söz hakları olduğu hatırlatılmıştır. Herkesi aynı ölçüde ve eşit olarak sanat ile bir araya getirmek, sokak sanatının amaçlarından biridir.

Sokağın her bir detayından yararlanan sokak sanatçısı için bazı uygulamaların belli bir gelişim gösterdiği görülmektedir. Özellikle hızlı yapılması açısından önem kazanan ve polise yakalanmamanın da bir eyleme dönüştüğü uygulamalar, günümüzde kurumsal bir kimlik kapsamında değişkenlik göstermiştir. Öncelikle kentlerde belediye gibi kuruluşların sponsorluğunda düzenledikleri bir çok etkinlikte, sokak sanatı yer almaya büyük hızla devam etmektedir. Sokak sanatının ehlileşmesi ile kurumsallaşması ve sanatçıların kimliklerini açıkça ortaya koymaları gibi uygulamalar, tartışma konusu olabilmektedir. Sokak sanatının, vahşi, aykırı, dize gelmez ve kendi bildiğini okuduğu süreçlerden günümüz uysal çocuğuna bürünmesi, sokak sanatını bu yorumlar ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Farklı disiplinlerden gelen sanatçıların kullandıkları materyale göre sanatsal üretim aşamalarının ardından, sokakta herkesle buluşan eserler, sanatın özgür ifade edilişinin temsilini üstlenmektedir. Sokak sanatı uygulamalarına bakıldığında öncelikle grafiti, şablon (stencil), çıkartma (sticker), poster, fotoğraf, canlı heykeller, yerleştirmeler, 3 boyutlu resimler, minyatür, tekstil ve diğer multimedya kullanımları görülmektedir. Bununla birlikte seramik malzemenin kullanımı, ayrıcalıklı bir yer oluşturmuştur.

Kamusal Alan Nedir?

Kamusal alan kavramının ne olduğu konusunda ortak bir uzlaşının olduğunu söyleyebilmek gerçekten çok zordur. Bu tartışmaların odak noktasını yakalamak için kamusal alan kavramını açıklamadan önce kamu / özel ayrımını belirlemek ve gerçekte ne ifade ettiklerini bilmek gerekir.

"Kamusal alan / özel alan ayrımı" kavramı, tarihsel süreçle birlikte farklı dönemlerde, farklı tanımlarıya toplumsal yapının değişen dinamiklerinin anlaşılmasını sağlamıştır. "Kamu" kelimesi Latincede devlete, halka, umuma ait; genel, yaygın, kamu görevlisi anlamını taşıyan "Publicus'tur." (Kabaağaç ve Alova, 1995: 490-491). Türk Dil Kurumu'na göre "kamu" sözcüğünün anlamları şöyledir: "1. Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü. 2. Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme. 3. (sıfat) Hep, bütün" (TDK, 2019).

Anlam olarak "özel"in karşıtı olan kamu kelimesi halkın bütününü ifade eden, devlet ve devlet işlerini de kapsayan çoğulcu, açıklık ve aleniyet unsurları ile şekillenmiştir. Özel sözcüğü ise Latincede "privatim": (Kişisel, bireysel olarak, özel olarak; evde; privatus resmi olmayan, kişi için özelliği olan, bireysel, kişisel, özel, hususi, mahram)" kelimesi ile açıklanır (Kabaağaç ve Alova, 1995: 475). Özel yaşamın ve tüm kültürel alanın, siyasetin alanına girdiği ve her zamankinden daha fazla "kamusal" olduğu günümüzde, "kamu" kavramı toplumsal çelişkilerde merkezî bir yer tutar ve aynı zamanda toplumsal hareketlerin esas noktasını oluşturur (Touraine, 1988: 14). Kuramsal olarak modern toplumlarda halkın ortak yararı için yapılan her türlü eylem, düşünce ve söylemin üretildiği alan olan kamusal alan, devlete ait değil "halka ait" alanlar olarak işlevini sürdürür.

Kamusal / özel alan kavramları bu bağlamda ortam hangi siyasal görüşle biçimlendiyse ona göre farklı tanımlara sahip olabilirler. Üzerinde uzlaşılan bir "kamusal alan" tanımı ve kapsamı olmadığı gibi "özel alan"ın anlamı da buna göre değişmektedir.

Özel alan ve kamusal alan ayrımı çok net olarak çizilemediğinden, toplumsal, tarihsel, kültürel ve ekonomik bağlamlarda farklı anlamlar da kullanılmıştır. Modern toplumlarda kamusal alanlarda söz sahibi halktır ve halkın gücü bu alanlarda ki hâkimiyeti ile ölçülür. iktidarın baskın olduğu toplumlarda, konuşma özgürlüğünün kısıtlanması ile eşgüdümlü olarak kamusal alanlar daralır ve böylelikle özel / kamusal ayrımı da bu durumdan etkilenir.

Kamusal alanın tarihsel gelişimine bakıldığında, ilkel demokrasinin yaşandığı Antik Yunan'dan, halka tanımlanan hakların kapsamının daha da genişletilmiş olduğu Eski Roma'ya ve oradan Ortaçağ'ın dogmatik düşünce ve baskıcı monarşik yapısı ile kamusal alanların tanım olarak siyasi otoritelerin niteliğinde hayat buldukları görülür. Burjuva sınıfının ortaya çıkıp merkezi otoriteyle ittifak kurması, hegemonyanın kilise tekelinden çıkmasını izleyen, zihinsel aydınlanmanın önünü açmış ve bunu da Rönesans ve Reform Hareketleri ile birlikte Aydınlanma Dönemi izlemiştir.

Kamusal alanda yeni hak taleplerinin başlaması ve özel alanın yeni söylemlerinin birbiriyle harmanlanması üzerine özel alanın mahremiyetinden soyunmaya başladığı söylenebilir.

> Modern dünyada toplumsal alan ile siyasi alan arasındaki mesafenin azalması, özel alan olan hanenin bir ekonomik birime dönüşmesini sağlamıştır. Bunun sonucunda ekonomik etkinlikler, kamu alanına çıkmış ve ailenin özel alanına dâhil olan bütün meseleler kolektif bir duruma gelmiştir (Arendt, 1994: 53).

Endüstri devrimi ile birlikte kamusal alan ile özel alan arasındaki mesafeler azalmış, nüfus artışı ve göç olguları ile birlikte heterojen bir kent yapısı doğmuştur. Yeni yaşam tarzını zorunlu kılan ve artan nüfus ile birlikte farklı sorunları da beraberinde getiren bu değişim sonucunda yeni bir kent bilinci doğmuştur. Ekonomik ilişkiler çerçevesinde yeniden şekillenen ortak yaşam, işçi sınıfının doğması ile birlikte toplumsal yapının eşitsizlikler noktasında merkezi otorite ile mücadele ettiği ve kamusal alanların sınıfsal bilinç söylemleri ile öne çıktığı dönemlere geçiş yapmıştır.

Kamusal Mekan, Kent ve Sokak

Kent kimliği, mimari ve kültürel yapıya ev sahipliği yapan kamusal alanlar; kentin dinamiğine katkıda bulunan ve toplum belleğinin oluşmasını sağlayan en önemli unsurlardır. Ekonomik, politik ve kültürel yaşamın nabzını tutan mekânlar olan kamusal alanlar, insanları bir araya getirerek toplum olgusunun altını çizerler. Bu açıdan kamusal alanlar, toplumsal yaşama katkısı ile kent sakinlerinin doğrudan iletişime geçtiği ve kentin bir parçası olma duygusunun yaşandığı yerlerdir.

Kent, nüfusun çoğunun ekonomik olarak ticaret, sanayi, yönetim ve hizmetle ilgili işlerle geçimini sağladığı toplumsal ve kültürel bir örgütlenmenin olduğu yerleşim alanıdır. İnsanların barınmadan, eğlenmeye tüm ihtiyaçlarının karşılandığı ve sürekli bir toplumsal gelişim göstermesi açısından kentler, kendine özgü yerleşim planlarına sahiptir.

İnsanların birbiri ile yaşamaya başladığı ve toplum olgusunun benimsendiği kamusal mekân olarak sokak, kent kimliği ile ortaya çıkmıştır. Sokaklar, bir yerden başka bir noktaya giderken ulaşım, paylaşım ve toplumsal yaşamın hareketliliğini barındıran ayrıca kent karakterini de yansıtan toplumun yüzleri gibidir.

> "Sokak, insanlar hak ve güç talebinde ve gösterisinde bulunduktan sonra geri kalan mekân demekti. Sokak bahçe değildi, ortaklaşa çalışma yoluyla yaratılan bir yer değildi. Gelgelelim sokak, yerin bu niteliklerinden yoksun olsa da aynı zamanda ekonomik bir mekân olarak da işlev görmesini sağlayan belli başlı özelliklere sahipti. Bu özellikler duvarından okunabiliyordu. Yunanistan ve Roma'nın tören amacıyla kullanılmayan daha yoksul bölgelerinde duvar, sokakla katı bir engel olarak ilişki kuruyordu. Ortaçağ kent ekonomisi ise sokak duvarını geçirgenleştirmişti." (Sennett,2002: 173).

Sokaklar, çoğul kimliklerin bir araya gelmesiyle oluşan, yurttaşlık ve kentlilik bilinci ile yaratılan kamusal mekânlardır. Kamusal mekân gibi tüm vatandaşlara açık olan sokaklar, güçlü ve dinamik bir merkez oluşturur. Evden her çıkıldığında sokak, her açıdan insanı çevreler ve içinde bulundurduğu ögelerle mesajları doğrudan almamızı sağlar.

> Antik Romadan günümüze, yerleşim alanları ve sokaklar kamusal alanın kullanımı açısından farklılıklar gösterir. Antik Yunanda konuşma etkinliği üzerinden kamusal alanların şekillendiği görülürken, Roma Döneminde görsel duyunun ön plana çıkması ile itaate dayalı bir şehir anlayışı üzerine biçimlenmiştir (Çetin, 2006, 48-49).

Kentler ve sokaklar, hareketli yapısıyla her dönemin egemen politikalarında özel olarak işlenmiş, kamusal mekân kullanımları bu çerçevede yetkilendirilmiş ve mimari olarak da bu amaca uygun olarak tasarlanmıştır.

1850'lerin sonlarında III. Napoleon tarafından yetkilendirilmiş Paris Valisi Eugene Haussman, Ortaçağdan kalan eski şehrin tam ortasında bir bulvarlar ağı oluşturulmasını sağlamış, yeni yolları kentin dolaşım sistemindeki atardamarlar olarak tasarlamıştı (Berman, 1994: 205-206). O dönem yeni bulvarlar, bir uçtan bir uca uzanarak, trafiğin şehrin merkezinden akmasını sağlayacak nitelikte düzenlenmişti. Aynı zamanda kenar mahalleleri de temizleyerek, karanlık ve boğucu iltihaplı yığınlar arasında nefes alacak bir yer açmayı hedeflemişlerdi. Politik gücü ellerinde tutmak için barikatlar ve halk ayaklanmaları karşısında askeri birliklerin ve topçuların daha hızlı hareket edebileceği uzun ve geniş koridorları da bu maksatlarla yarattılar

Tarihsel süreç içinde sokaklar ve kentler farklı temalar noktasında tasarlanmış ve bu noktada insan davranışları da belli ölçüde kontrol altına alınmıştır. İnsanların birbiri ile iletişime geçmesine, fikirlerin paylaşılmasına ve ortak hareket edilmesine kadar geçen süreçte belirgin bir kontrol mekanizmasının varlığı yadsınamaz. Sokağın fiziksel olarak geçirdiği evrelerden anlaşılacağı üzere, bir kamusal mekân olarak kullanım oranı da değişkenlik göstermiş, özellikle siyasi erk tarafından da belli davranış özelliği kazandırılarak, sınırları çerçevelenmiştir. Toplumsal hayatın şekillenişinin en temel elemanı olan kentlerde, sokak, cadde ve binalar kamusal alan tasarımı açısından incelendiği zaman özellikle kent merkezleri, kamusallığın en üst düzeyde yaşandığı yerler olması sebebiyle idari yapının belirleyici etkisi altındadır. Bu nedenle kentsel hayatta sokak, cadde, park, meydan ve toplanma alanları gibi yerlerle idari alanların ilişkisi, o toplum hakkında bize önemli ipuçları vermektedir.

Sokak Sanatı

Kim tarafından başlatıldığı tam olarak bilinmeyen sokak sanatının, 1960'lı yıllarda grafitinin başlamasıyla temellerinin atıldığı söylenebilir. 1980'li yıllarda reklam furyasının artması ve sanat eleştirilerinin yoğun olarak yaşandığı Amerika'da hız kazanan sokak sanatının amacı, reklam panoları ile işgal edilmiş alanları sanat yolu ile tekrar geri kazanarak, bu alanların görsel kullanım haklarını ele geçirmektir.

Ortak yaşam alanlarının zoraki görsel malzemelerle kuşatılması ve bu konuda duyulan rahatsızlıkların bir tepkisi olarak kendi estetik değerini ortaya koyan uygulamalar kapsamında, TIMEP'in (The Tahrir Institute for Mıddle East Policy / Tahrir Ortadoğu Politikaları Enstitüsü) Mısırlı sokak sanatçısı Ganzeer ile yaptığı röportajda, reklam afişlerinin yarattığı kaotik dünyanın yasallığına karşın kendi çalışmalarının yasadışı oluşu ile ilgili fikirlerini şu şekilde açıklar.

> "Büyük firmaların, örnek olarak, bir hindistan cevizi suyu firmasının ürününün reklam afişlerini metroya asması tamamen normalken, bir sanatçının kendi çalışmasını bu alana uygulaması tamamen illegal. Benim mahallemde bile bu reklam panoları var. Bu panoları her gün işe giderken ya da camdan dışarı baktığımda görmeyi isteyip istemediğimi kimse bana sormuyor. Kimse benden, bunları yaşam alanıma sokarken izin dahi istemiyor. Ama ben, bütün bunlara rağmen kendi mahallemde, kendi çalışmamı yapmak istediğimde komşularımdan izin almış olsam dahi, bu, sonuç olarak yine de illegal oluyor." (Tımep, 2014).

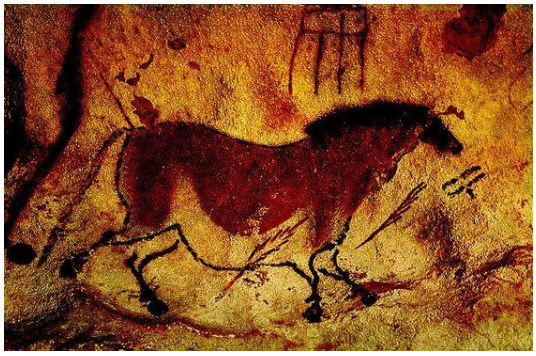
Reklamlar tarafından görsel olarak çevrelenilen kent yaşamında, kişiye kendini koruyabilmesi için neredeyse hiç seçenek tanınmamaktadır. Böylelikle sokak, pazarlama stratejilerine yenik düşmektedir. Sokaktaki her türlü aksesuarı (binalar, duvarlar, reklam panoları, afiş, trafik lambaları vs.) yeniden biçimlendiren sokak sanatçıları, sanat aracılığıyla estetik yaklaşımlarını ortaya koymaktadır.

Sokak sanatı çeşitli alt kültürlerden beslenmiş ve özellikle suç alt kültürleri ile tanımlanmıştır. Bir sanat olarak kabul görmeye yakın tarihimizde başlayan sokak sanatı, özellikle ilk çıkış noktası olan grafiti uygulamaları ile başlangıçta illegal olarak icra edilmiş ve öncelikle gençlik tarafından benimsenmiştir.

> 1960'ların başında New York ve Philadelphia'nın gettolarında, eğitimsiz ve ekonomik yoksunluk çeken ergenlerin arasında ortaya çıkan grafiti sanatı, ana akım kültürün "suç teşkil eden yaramazlık" olarak tanımlamasıyla bilinir (Mare, 2014: 39).

Özellikle genç kuşak tarafından benimsenen sokak sanatı, 1980 sonrası şehirden şehire sıçramalarına devam etmiştir. Sorunlu olan bölgelerde, özellikle Avrupa'da ve Güney Amerika'da sokaklar tekrar politik söylemin sanat yolu ile ifade buldukları yer olarak baş göstermeye başlar. Bu çerçevede dünyaya bakıldığında Rio de Janeiro, Bogota, Barselona, Dublin, Berlin ve Fransa'da çok sayıda sokak sanatı örneği görülür.

Antik Çağdan günümüze birçok evreden geçen sanat, mağara duvarlarında av resimlerinin çizilmesi ile ilk örneklerini göstermiştir. Günümüze dek ulaşan, 19.yüzyılda İspanya'da ve Güney Fransa'da mağara duvarlarında ve kayalarında bulunan bizon, mamut ve ren geyiği resimleri, buzul çağı insanlarınca yapılmış en eski duvar resimleridir (Gombrıch, 1995: 40-42). Resmedilen hayvanların kendilerine boyun eğmesi amacıyla yapıldığı varsayılan duvar resimleri aynı zamanda ilk grafiti örnekleridir.

Resim 1: At, M.Ö. 15.000-10.000 dolayları, mağara resmi, Lascaux, Fransa.

Geçmişten günümüze insanoğlu, gündelik yaşamına ait duygu ve düşüncelerini duvarlara aktarmıştır. Duvarların bir söylem oluşturması, tarihte çok eskilere dayanmaktadır. Gündelik hayatın resmedildiği ve yazıya döküldüğü Roma Döneminde ilk örnekler M.Ö. 79 yılında Pompei şehrinde görülmüştür (Erdoğan, 2010: 12). Seçimlerdeki propaganda mesajlarından tutun, aşk mesajlarına kadar birbirinden farklı bir çok konuda bilgiler ve resimlerin bulunduğu bu duvarlar, toplumun kültürel özelliğinin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamıştır.

Politik tutumların ve savaş karşıtı eylemlerin ifadesinde önemli bir yere sahip olan grafiti, kişiselleştirilmiş bir karşı duruşla birlikte aynı zamanda gençlik tarafından popüler olması yönü ile de yaygınlaşmıştır. Grafiti 1960'larda Philadelphia'da ilk olarak ortaya çıkmış, şehrin duvarlarında Cornbread ve Cool Earl lakaplarının acelece yazılmış halleri ile başlamıştır. 1960'ların sonunda Washington Heights, Brooklyn ve Bronx semtlerinde yükselişe geçmiştir. 21 Temmuz 1971 yılında The New York Times'te (Charles, 1971) "Taki 183 Spawns Pen Pals (Kalem Arkadaşlığı)" başlıklı yazıda "Taki 183" lakaplı gencin nereye giderse gitsin adını ve yaşadığı sokak numarasını her yere yazdığından bahsedilmiştir. Bir bisikletli kurye olarak çalışan Taki 183, (Resim 2) işi gereği rahatça dolaşabiliyor olmasından, şehrin birçok yerinde iz bırakabilmişti. Hakkında gazete haberi çıkması ile bu konuda diğer iz bırakıcıların bir adım önüne geçen Taki 183 dışında, 1968 yılından beri sprey boya ve keçeli kalemler kullanan Julio 204, 1971'de JOE 182 ile sayıları giderek artmaya başlayan grafiticilerin popülerliği, günden güne artmıştır.

Resim 2: Taki 183

Sokağın her bir detayından yararlanan sokak sanatçısı için bazı uygulamaların belli bir gelişim gösterdiği görülmektedir. Özellikle hızlı yapılması açısından önem kazanan ve polise yakalanmamanın da bir eyleme dönüştüğü uygulamalar, sonrasında değişkenlik göstermiştir. Farklı disiplinlerden gelen sanatçıların kullandıkları materyale göre gerek uzun gerekse kısa sürede üretim aşamalarından geçerek sonrasında sokakta herkesle buluşan eserler, sanatın özgür ifade edilişinin de ayrıca temsilini üstlenmektedir.

Sokak sanatı uygulamalarına bakıldığında öncelikle grafiti, şablon (stencil), çıkartma (sticker), poster, fotoğraf, canlı heykeller (Görsel), yerleştirmeler, 3 boyutlu resimler, minyatür ve diğer multimedya kullanımları görülür. Sokak sanatı tekniklerindeki çeşitlilik, popüler kültür ile birlikte günden güne artış göstermektedir.

Resim 3: Shy 147, New Lots Tren İstasyonu, Brooklyn, 1981, Martha Cooper arşivi.

Resim 4: New York, 1988. "Büyük Whitestone Vergi Mükellefleri Sivil Toplum Derneği, Çevremizi Tahrip Eden Grafiti Suçlularının Yakalanması Konusunda Yardımcı Olacaklara 250 Pound Ödül Vaat Ediyor" adlı afiş

Suç teşkil ettiği (Resim 4) bir bakış açısından, günümüze değin sokak sanatının evrimleşmesi dikkat çekicidir. Sokak sanatının icra edilmesi yönünde sanatçı motivasyonları farklılık taşımaktadır. Toplumsal konulara duyarlılıkları ve politik söylemleri ile dikkat çeken sanatçılardan, sadece popüler olma kaygısı ile sokakta sanat üretimi yapanlara değin, sanatçı yelpazesi bu anlamda genişlemektedir. Tüketim toplumu, şiddet, silahlanma ve mülteci krizi gibi bir çok toplumsal soruna dikkat çekmesi ile bilinen sanatçılardan biri Banksy'dir (Resim 5). Günümüzde Os Gemeos, Blu, Blek Re Rat, C215, Evol, Don gibi sanatçılar, kentlerin silüetini değiştirmeye devam eden diğer sokak sanatçılarıdır.

Resim 5: Banksy, Londra, İngiltere, şablon tekniği.

Resim 6: Canlı heykeller.

Sokak sanatı, özgür ifade gücünü doğrudan izleyiciyi de içine alan multidisipliner sanat üretimindeki sınırsız yaklaşımlarından alır. Grafiti ile başlayan ilk sokak uygulamaları, sonrasında farklı tekniklerle harmanlanarak, günümüzde kitlelere çeşitli ve zengin bir menü sunmaktadır. Başlangıçta kendi yarattığı gençlik alt kültürü ile belli bir kesime hitap ederken, günümüzde birçok sanat çevresince benimsenerek daha fazla insan tarafından kabul görmektedir. Duvarları ve trenleri aşıp, yollara, köprülere, kaldırımlara, direklere, çöp tenekelerine, oradan trafik lambasına, uyarı levhalarına, arabalara, bisikletlere ve insan vücutlarının kullanımına geçen yolculukta kuşkusuz, farklı sanatsal disiplinlerden gelen sanatçıların bakış açılarının ağırlığı yadsınamaz.

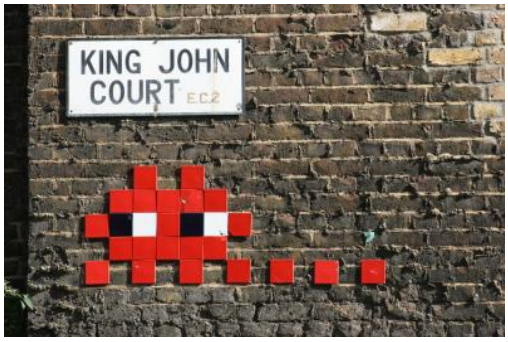
Sokak Sanatında Seramik Malzemenin Kullanımı

Birçok farklı malzeme ile farklı anlatımlar sunan sokak sanatı, başlangıçta teknik ve malzeme kullanımı açısından çok çeşitliliğe sahip değilken günümüzde bu durum değişmiştir. Karışık malzemenin kullanılması ile eserin sokakla kurduğu ilişki farklı dikkatleri üzerine çekse de sanatçının kendi söylemine vurgu yapması açısından da malzeme seçimi önem teşkil eder.

Farklı sanatsal disiplinlerden gelen ve sokağı sanat uygulamaları için seçen sanatçılar sayesinde, sokak sanatında kullanılan malzeme de çeşitlilik göstermektedir. Özellikle sprey boyalardan afişlere, hazır malzemenin kullanımından kent mobilyalarının farklı eklentilerle dönüşmesine değin, geçici ve kalıcılık unsurlarına bakılmaksızın mekânla ilişki, farklı malzemelerle anlatılmaktadır.

Günümüzde birçok sokak sanatçısı seramik malzemeyi sanatsal ifade aracı olarak kullanmaktadır. Seramik malzemenin tarihsel sürecinde, mimaride ve dış mekânda kullanımının yaygınlığı ile birlikte, kamusal alanlarda varlığı uzun yıllara dayanmaktadır. Sokak sanatı açısından örneklerine sık rastlanan bir malzeme olarak seramik, bugün birçok geleneksel ve dekoratif duvar süslemesi dışında farklı uygulamalar ile de karşımıza çıkmaktadır.

Sokak sanatında seramik malzemeyi kullanan sanatçılar arasında en çok bilinen Invader'dır. Kimliksiz ve özgür olarak kendini tanımlayan Fransız sanatçı, Invader (işgalci) lakabını kullanmaktadır. 1990'lardaki pixel bazlı bir bilgisayar oyunu olan "Space Invaders" (uzayın istilacıları) serisinden etkilenmiş ve mahlasını bu şekilde oluşturmuştur. 1998 tarihinden itibaren seramik mozaiklerini kentin sokaklarına monte etmeye başlamış ve bugüne kadar toplam 65 şehirde 3323 eser yaratmıştır (Invader, 2019). Çalışmalarını, seramik karolar aracılığı ile piksel görüntüsünü elde ederek sağlamaktadır. Müze ve kurumsal yapılara hapsolmuş ve yabancılaşmış sanatı özgürleştirme amacından doğan ilhamla çalışmalar yapmaktadır. Sokak sanatının uygulama açısından doğası gereği politik olması noktasında sanatçının çalışmalarında böyle bir vurgu yoktur. Dünyaya açık bir şekilde vermek istediği bir mesajının olmadığını belirtirten sanatçı, sokaktaki insanı şaşırtmaktan keyif aldığını dile getirmektedir. Başlangıçta tuval üzerine bir şeyler yapmayı düşünen İnvader, sonrasında karoların duvar ile ilişkisindeki uyumundan yararlanarak, çalışmalarını seramik malzeme ile sürdürmüştür.

Resim 7: Invader, Doğu Londra

Kuzey Hindistan'ın Punjab eyaletinde yol kontrol memuru olarak çalışan Nek Chand (Resim 8), 1958 yılından beri topladığı atık malzemelerle gizli ve illegal bir şekilde ormanlık bir bölgede figürler yapmaya başladı (Hunter, 2012: 104). Topladığı atıkları ormanın küçük bir kısmını temizleyip kendisine göre düzenleyerek heykellere dönüştürmüştür. Yarattığı kişisel bahçesini zamanla büyüterek, heykellerini çoğaltan sanatçı, daha sonra devlet yetkilileri tarafından izinsiz kullanımının tespiti nedeni ile bahçenin geleceğinin ne olması konusunda şehirde tartışmaları başlatmıştır.

Resim 8: Seramik ve diğer atık malzeme, Nek Chand, Chandigarh, Hindistan.

Chandigarh şehri, İsviçre asıllı Fransız mimar Le Corbusier tarafından planlanmış ve hem mimari yapısı hem de çevre düzeni açısından önem teşkil etmektedir. Bu özelliği ile diğer Hint kentlerinden ayrılan Chandigarh'ta devlet, şehrin dokusunu korumak için inşaat konusunda özellikle yasaklar geliştirmiştir. Tüm bu yasaklar ve özel politikalara rağmen yasadışı bir şekilde ormanın içinde seramik, ahşap, metal, lastik gibi birçok atık malzemeyi kullanarak bu alanda yaklaşık iki binin üzerinde heykel yapan Nek Chand, 1950'nin sonlarında sıradan bir adam iken, sonraları Avrupa ve Amerika'daki bir çok şehir için atık maddelerden sanat ürünleri oluşturmuş ünlü bir

sokak sanatçısı olarak belleklere kazınmıştır. Yol kontrol memuru olarak mesaisi bittikten sonra, işine yakın olan kentsel ve endüstriyel atık yığınlarından topladığı malzeme ve taşları bisikletiyle bu alana getirip işleyen Nek Chand, kendi gizemli dünyasını yaratma hayali ile yetkililere yakalanmamak için tam bir gizlilik içinde çalışmıştır (Sevim, Ağatekin, 2013: 95). Nek Chand'ın gizemli dünyası ortaya çıkınca, yıkılıp-yıkılmama tartışmalarının sonucu, bölge, korunma kararı ile 1972 yılından günümüze, Hindistan'da en çok ziyaret edilen mekânlar arasına girmiştir.

Addfuel olarak da bilinen Portekizli illüstratör ve sokak sanatçısı Diogo Machado (Resim 9), Lizbon sokaklarında sanat çalışmalarına devam eden, bir diğer sanatçıdır. Azulejo olarak bilinen geleneksel seramik karolardan yaptığı eserlere, şehrin birçok yerinde rastlamak mümkündür.

Resim 9: Diogo Machado, seramik, Lizbon. Portekiz.

Mozaik sanatçısı Jim Bachor (Resim 10-11) Şikago'daki yol çukuru sorunlarının çözüme kavuşmadığı sonucuna vardıktan sonra, bu çukurları mozaikle doldurmaya başlar. Bu yol çukurlarının Şikago'da yaşamanın kaçınılmaz bir parçası olduğunu düşünmektedir. Yaptığı çalışmaların, şehir yönetimine karşı bir şikâyet olarak değil de, bir tür şehirlilik bilincinin yansıması olarak ele alınması gerektiğini ifade eder. Bu bilinçle, yol çukurlarına yaptığı mozaik uygulamaları dikkat çekicidir. Kimi zaman yol çukuru anlamına gelen "Pothole" kelimesini oluşturması dışında, çiçek desenlerini de sıklıkla kullanmaktadır.

Resim 10: Yol üstündeki çukurları mozaik ile kaplarken, Jim Bachor, Şikago

Resim 11: Jim Bachor, mozaik, Şikago.

Ayşe Kurşuncu (Resim 12), 2012 yılında "Çağdaş Seramik Sanatında Alternatif Bir Mekân Önerisi Olarak Sokak" adlı Sanatta Yeterlik uygulamalarında "Saklı" ve "Ev" serileri ile seramik uygulamaları gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaları ile seramik malzemenin kent ile ilişkilerini kurmaya çalışan sanatçı, geniş bir izleyiciye eserlerini sunarken, kent mekânlarının çeşitliliğinde üretim yapmayı tecrübe ettiğini dile getirmiştir.

Resim 12: Ayşe Kurşuncu, Saklı Serisi, "Yeşil Kutu", Akarsu Yokuşu, İstanbul, 2012.

Resim 13-14: Funda Altın, "Tesadüf" adlı sergisinden, Porselen, Ordu, Fidangör Mevki.

Seramik sanatçısı Funda Altın (Resim 13-14) tarafından 15.12.2012 yılında Ordu'nun işlek bir caddesi olan Fidangör mevkiinde gerçekleştirilen "Tesadüf" adlı sergi, sokağa ait her şeyin eserle birlikte kısa süren yolculuğuna dikkat çekiyor. Bir günün sonunda seramik malzeme ile hazırladığı yerleştirmenin kırılması ile farklı deneyimler yaşadığını paylaşan sanatçı, sergi manifestosunda bu durumu aşağıdaki söylemle dile getirir:

> "Davetiye yok, açılış yok, protokol yok. geleneksel tavır yok. Sadece başlangıç ve son var. Sergi, halka açık bir alanda. "Bu obje sanat eseridir" diktesi yok. Eserler halkın kendi "beğenisine" değil, "tepkisine" sunuldu. İzleyici sanat eserine gitmedi, eser izleyiciye gitti. İzleyicinin esere zoraki bir ilgi göstermesi beklenmedi. Eserler "Tesadüfen" ilgi çekti ve yoldan geçenler durup baktı. İzleyicinin sanat eserine '"objektif" tepkisini ölçmek hedeflendi. Bisiklet tekerleğinin niteliği bu mantığa vurgu yaptı. Çok geniş bir kullanım alanına ve fiziksel özelliğe sahip bir objenin yeni bir işlev kazanarak herkesin gelip geçtiği bir mekânda, sanat objesinin ve sanatsal faaliyetin sorgulanmasını sağlarken sanat eseri ve günlük hayat arasında ki kopukluğun altını çizdi. Sanat objesi nedir? Nerede ve hangi koşullarda sergilendiğinde sanat kriterlerine uygun hale gelir? Sanat eserinin ellenmesi, kişinin karşısına umulmadık bir yerde, zamanda ve form da çıkması, zarar görmesi, eserin var olma amacına ve faaliyetin çıktılarına dair ne tür ipuçları verir? Günlük rutin içerisinde karşılaşılan ve "nereden, neden çıktığı" bilinmeyen insanları fark ettirmeden kıskacına alan kaosun örtbas ettiği birçok durum ve nesne gibi bu objelerde kısa bir süreliğine izleyicinin hayatına dâhil oldu. İzleyicinin onlara verdiği tepki, tam da sanatçısının sanata verdiği tepkidir. Üretilen her ürün, söylenen her söz ve savunulan her fikir, tüketilir ve bir gün yok olur." (Altın, 2012).

Seramik sanatçılarının çalışmalarını sokakta sergilemeleri ile sokağın nabzının bu yönde yoklanması, eserlerini galeri ve müzelerde sergileme ile başlamış ve çoğunlukta da bu disiplinde devam eden birçok sanatçı için farklı deneyimler sunar. Sokağın sunduğu anlık değişimler, ölçülemeyen yaklaşımlar ve kontrolsüzlüğü ile eklenen özgürlükler noktasında yapılan tüm sanatsal çalışmaların bir sonraki güne kalıp kalmayacağı hususunda kuşkusuz sokak sanatı uygulamaları, bir kaygıya yer vermekte ve doğası gereği sadece anı yakalamanın gerçekliğinde, ritme ayak uydurmaktadır.

Sokağın işlek ve hareketli dünyasında sanata yer açmak için sokağa ait tüm olguların değerlendirilmesi çok

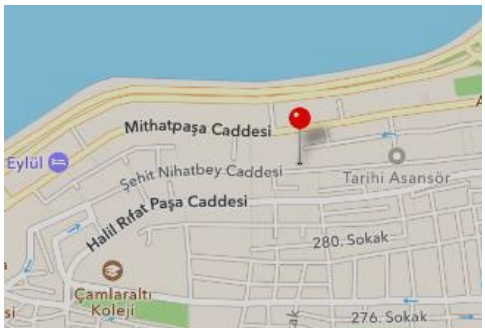
önemlidir. Eserin sokağa uygulanmasından önce göz önünde bulundurulması gereken birçok unsur, önceden düşünülmeli ve tüm bunların planlaması yapılmalıdır. Sokağın dokusunun oluşturacağı arka fon, çalışma ile kurulan ilişkiye farklı vurgular yapabileceği için bu yönde gelişebilecek algıları tümüyle birlikte ele almak, ayrıca önem taşımaktadır.

Devingen bir durumda olan sokağa hacimsel dokunuşların yaratacağı etki, sokağı kullanan kişileri zor durumda bırakmaması için özenle değerlendirilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkar. Güvenlik riskleri ile birlikte eserin sanatsal ifadesini ortaya çıkarmak için uygulama yapılacak sokağa bir fizibilite çalışması yapmak, sürecin kontrolünde avantajlar sağlar. Hacim ve imge gücünü barındıran ve kendi içinde dinamik vurgular yapan seramik malzeme, hareketli olan sokak ile sinerjik etkileşime geçmektedir. Bu anlamda sokağa ait karmaşanın tüm belleği, birbirini takip eden nesneler dünyasında, kendine farklı bir yer açarken seramik malzeme, tüm bu süreçle uyum içinde olacağı gibi hacimsel olarak ön plana geçecektir.

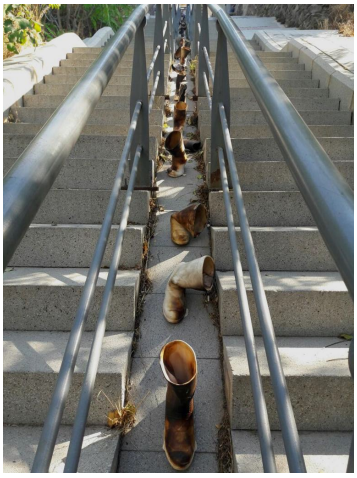
Sokağa yaptığı her çalışma sanatçı açısından kendi deneyimlerini oluştururken bu yönde geliştirilebilecek ortak pratiklerin paylaşılması, seramik uygulamaların yaygınlaştırılması için çok önemlidir. Sokakların kamusal alanda gücünün, demokrasinin varlığı ile eş güdüm içinde olduğu gerçeği, sokakta yapılan sanat çalışmalarını da etkilemektedir.

Yaşadığımız yere ait çıkmazların gündeminde, işçi sınıfının sorunlarına karşı farkındalığa eğilimi güçlendirmek için yapılan "Bellek" ve "Baretler" adlı çalışmalar, İzmir/ Konak İlçesi'nde gerçekleştirilmiştir. İş güvenliği hususundaki yetersizlikler ve artan işçi ölümlerinin, çözülmeyen ve önlenemeyen yaklaşımlar sonucunda, toplumsal hafızada bıraktığı büyük boşluk üzerinden dikkatleri çekmek hedeflenerek bu anlamda çalışmalar sokakta sergilenmiştir.

"Bellek" (Resim 15-16-17-18) adlı çalışmada 51 adet seramik işçi çizmesi merdiven arasında kalan boşluklara monte edildikten sonra, süreç takip edilmiştir. Yapılan çalışma uygulamadan sonraki 2 gün içinde kontrol edildiğinde büyük kısmının sökülüp atıldığı tespit edilmiştir.

Resim 15: "Bellek" adlı çalışmanın olduğu sokak,
Akın Simav Mah. Şehit Nihatbey Cd. 270. Sk. Konak / İzmir.

Resim 16: "Bellek" adlı seramik çalışma.

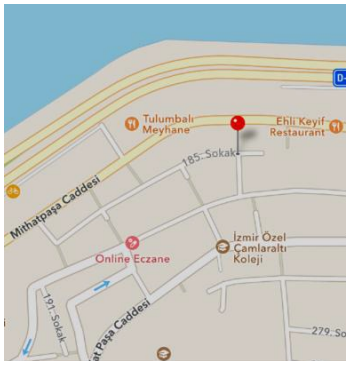

Resim 17: Tahrip edilmiş "Bellek" adlı seramik çalışma.

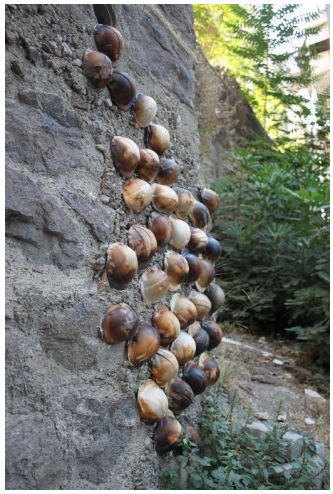

Görsel 18: Tahrip edilmiş "Bellek" adlı seramik çalışma.

Bir diğer çalışma olan "Baretler" (Resim 20-21), 44 adet düzenlenerek duvara monte edilmiştir. Bu çalışma 4 Eylül 2016 uygulama tarihinin dışında kontrol edildiğinde herhangi bir sıkıntı izlenmemiş, çalışmalar olduğu yerde gözlenmiştir. Halkın yürüme alanı içerisinde kalan "Bellek" adlı çalışma ile duvara monte edilen "Baretler" adlı çalışma arasında tahribat unsurlarına dair bazı farklar oluşmuştur. Daha işlek olan bir caddeye yerleştirilen "Bellek" adlı çalışma, birkaç gün içinde hasara uğramış ve neredeyse 51 adet olan yerleştirmeden sadece 3 tanesi sağlam kalmıştır. Diğer çalışma daha az işlek olan bir sokakta ve duvara monte edildiği için daha kalıcı olduğuna dair varsayımları akla getirmiştir.

Resim 19: "Baretler" adlı çalışmanın uygulandığı sokak, Mustafa Paşa Caddesi 419, Akın Simav Mah. 35280, İzmir.

Resim 20: "Baretler" adlı seramik yerleştirme.

Halkın kendi gündelik alanına bu şekilde yerleştirilen seramik malzemeyle izleyici arasındaki etkileşim gözlemlenmiştir. Üretim sürecinden sokağa uygulama yapılmasına, izleyici konumuna geçilip sürecin kısa bir süre takip edilmesine değin geçen sürede kent, birey, sanat üzerine oluşturulan performans, sokak sanatında seramik malzemenin kullanımına yönelik değerlendirmelere katkıda bulunmuştur. Kırılganlık, korunmaksızın sürece bağlı müdahaleler ile zarar görmesi, seramiği sokak sanatında daha az tercih edilen bir malzeme olarak karşımıza çıkarmaktadır. Aynı zamanda üretim sürecinin zorlu, masraflı ve teknik bilgi içermesi de daha az tercih edilmesini desteklemektedir. Tüm zorlu süreçlere rağmen seramik malzeme, sokak sanatında bir anlatım dili yakalamıştır.

Resim 21: "Baretler" adlı seramik yerleştirme.

Etkinliğini, gücünü ve yaygınlığını giderek artırmakta olan bu sanatsal anlatım, yeni iletişim becerilerini geliştirirken, halkın sanatla aynı potada karışmasına olanaklar oluşturmaktadır. Sokak sanatında yeni alanların açılmasını ve sürecin bağımsız yaşanmasını sağlaması açısından önemli pratikler barındırmaktadır. Üretim sürecinin dışında, uygulama sırasında sokağın kendi dinamikleri ile karşılaşan sanatçı, sokağın bu beklenmedik oluşumlarının, hesaplanamaz risklerinin içinde ve seramik malzemenin kırılganlığı noktasında, tüm bu hesapları bir kenara itmiş ve çalışmaları sokağın devinimine bırakmıştır.

Sonuç

Sanat, halkın gündelik hayatında her zaman çok yoğun yer edinememiş olsa da, eski çağlardan günümüze, halkın kamusal alanda sanat uygulamaları ile kurduğu ilişki, özellikle egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda belirlenmiştir. Sokak sanatı, kamusal alanda söylem geliştiren ve halkın gündelik hayatında fazlaca yer tutan bir sanat olarak var olmuştur. Vandalizm olarak başlangıçta istenmeyen, devlet malına zarar verildiği düşüncesi ile cezaya tabi olan davanış içerisinde yer alan ve halk üzerinde de bunu engellemeye dayalı bir biliçlendirmeye maruz kalan sokak sanatı, bugün küratörlerce desteklenerek, galeri ve müze ile ilişki kurmaktadır. Belediyelerin şehre katkı oluşturması amacıyla organize ettikleri büyük sanatsal aktivitelerin baş aktörü olan sokak sanatı, çok fazla talep edilen bir sanata evrilmiştir.

Galeri ve müze ekseninde gelişen sanat, kamusal alanda sanat anlayışı ile benzerliklere sahip olsa da bir çok yönde ayrışmalara taraf oluşturur. Sanatın çerçevelendiği ve sınırlandırıldığı galeri/müze anlayışından uzak, yeni alanlar yaratan sokak sanatı, planlanamaz ve kontrol edilemez yapısı ile türlü sürprizleri içinde barındırır. Kentle doğrudan ilişki kuran sokak sanatı, sanatçıyı, eserini uygulamanın dışında aynı zamanda izleyici koltuğuna oturtan bir yaklaşıma sahiptir. Sokak sanatının birçok sanat akımında olduğu gibi galeri ve müze dışında gelişim göstermesi, geleneksel sanat anlayışına karşı duruş sergilemesi ve buna ek olarak çevre, kent, insan, kültür, politika, gündelik hayat ile bütünleşmesi ve kamusal alanda varolması onu geniş bir platformda masaya yatırmaktadır. Toplumsal bir hareketin odağında, sanat için yeni ifade alanlarının açılmasına yardım etmiş ve bu alanda söz hakkına sahip olmuştur.

Kalabalıkların etkinliğinden, topluluklarının mobilize olmasına değin sokak sanatında her eser, kamunun inisiyatifine bırakılarak onların hareket, müdahale ve ilişkilerinden etkilenmektedir. Sokağa yapılan her sanatsal müdahale aynı zamanda bir karşı hareketi de doğururken, o eserin konulduğu yere ait olup olamayacağı belli otoritelerce kabul edilip edilmemesinin yanı sıra, o sokaktan geçen herhangi bir insanın eser ile kurduğu ilişkiye göre de şekillenmektedir. Sanatla gündelik hayatın iç içe geçmesi, iletişimin doğrudan harekete geçirilmesi ve yurttaşlık bilinci ile tüm süreci kapsaması arasında geçen atölye çalışmaları, bağımsız bir sanat biçiminin altını çizmektedir. Kurumlardan bağımsız ve sanatçının kontrolünde gelişen sokak sanatı, kimi zaman sanatçının o toplumla ilgili kaygılarını dile getirdiği, kişisel ifade biçimlerini yansıttığı, kent, sokak, malzeme ilişkisini ortaya koyduğu ve böylelikle bir diyaloğun sağlandığı bir iletişim platformu gibidir. Bu platformda, sokakta evi olan, esnaf olarak iş yapan ya da o sokaktan yolu bir şekilde geçen insanlar, sokağa yapılan eserleri var edip yok etmede, kuşkusuz sanatçı kadar söz hakkına sahiptir.

Birçok farklı tekniğin kullanıldığı sokak sanatı uygulamalarında çarpıcı örnekler, sokaktan geçen insanı etkilemeye ve kimi zaman da üzerine düşünmeye ve sorgulamaya iten bir güç oluşturmaktadır. Grafiti dışında her türlü resim, heykel, yerleştirme, geri dönüşüm, anlık eylemler gibi birçok farklı sanat disiplininden yararlanarak sokakları galeriye dönüştürmekte ısrarlı bir akım olarak varlığını tüm dünyaya kabul ettiren sokak sanatı, teknik ve stil yönünden zenginleşmeye devam etmektedir.

Seramik malzemenin sokağın dinamik yapısı ile etkileşime geçtiği ve geleneksel kullanımın dışında farklı bir söylem geliştirdiği uygulamalar, bugün dünyanın birçok yerinde artış göstermektedir. Seramik sanatında yeni alanların kazanılması ve bu alanda özgün anlatım biçimlerinin geliştirilmesi, sokağın arka bir fon oluşturması ile birlikte farklı deneyimlerin pratiklerini oluşturmaktadır. Uygulama çalışmalarında da farklı iki sokakta gerçekleştirilen farklı iki çalışma için yapılan yerleştirmeler, sokağın dinamik ve katmanlı yapısı ile birlikte güncel politikalar barındırarak apolitik yapılandırmalara dikkat çekmeyi hedeflemiştir. Sokak sanatının kentle oluşturduğu kolektif yapı, toplumsal sorunları dile getirmedeki etkinliği ve güncel konular üzerindeki vurgusu üzerine tüm çalışmalar, birey, kent, sokak, sanat ve politika eksenindeki değerlendirmelere olanak sunmuştur. Sanatsal anlamda yeni pratiklerin ve yaratıcı projelerin odağında yeni eğilimlere açık olan sokak sanatı, her türlü materyalin kullanıldığı ve farklı disiplinlerin çalışmasına olanak sağlayan kimyası ile özgür bir platform

oluşturmaktadır. Eserin sergilenmesine dair her türlü garanti kapsamının dışında olan sokak, sanatın kalıcılığı yönünde farklı bir yol izlemiştir. Çalışmalar zarar görmüş veya yok olmuş olsa bile, günümüzde internet üzerinden kent haritalarında eserlerin yeri belirtilerek fotoğraf belleği ile kayıtları tutulmaya devam etmektedir.

Sokağın korunmasız ve risklere açık oluşu nedeni ve malzemenin kırılganlığı dezavantaj gibi görünse de sokak sanatının doğasında kalıcılık unsurlarının olmaması nedeniyle bu tarz endişelerin de doğru noktada olmayacağı kanısı üzerinde durulmuştur. Duvara çizilen bir resmi başka bir gün aynı yerde bulma garantisi olmayacağı gibi seramik malzemenin de kullanımı bu bağlamda eşit riskler taşımaktadır.

İzmir'de sokağa yerleştirilmiş seramik eserlere "Sokakta Bir Söylem; Seramik Uygulamalar" başlığı altında yer verilmiş ve bu çalışmalar ile seramik malzemenin sokak sanatında kullanımının tecrübe edilmesinin yanı sıra, malzemenin sokağın birçok unsuru ile bütünleşmesi de sağlanmıştır.

Kaynaklar

Altin, Funda (2012). "Kişisel Arşiv, Tesadüf Adlı Sergi", 15.12.2012, Ordu.

Arendt, Hannah (1994). İnsanlık Durumu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları:

Berman, Marshall (1994). Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor, Modernite Deneyimi (çev. Ümit Altuğ-Bülent Peker), İstanbul: İletişim Yayınları.

Charles Don Hosan (1971). "Taki 183" Spawns Pen Pals. The New York Times, 21Temmuz 1971.

Erdoğan, Gizem (2010). "Kentsel Bir Tasarım Ürünü: Sokak Sanatı", Tasarımda Genç Bakışlar Sempozyumu, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Eminönü Kampüsü, 27 Ekim, 2010.

Gombrich, E.H. (1997). Sanatın Öyküsü (çev. Erol Erduran, Ömer Erduran), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hunter, Garry (2012). Street Art: From Around the World, London: Arcturus Publishing Limited.

Invader (2019) Sanatçının Kişisel Web Sayfası, https://www.space-invaders.com/home/, 24.11.2019.

Kabaağaç, Sina, Alova, Erdal (1995). Latince - Türkçe Sözlük, İstanbul: Sosyal Yayınları.

Mare, Carlos (2014). "Sanat Tarihini Yeniden Düzenlemek (Re-Mıxıng Art History), Duvarların Dili, Graffiti Sokak Sanatı (Language of the Wall, Graffiti, Street Art)", İstanbul: Pera Müzesi Yayını.

Sennett, Richard (2002). Ten ve Taş, Batı Uygarlığında Beden ve Şehir, İstanbul: Metis Yayınları.

Sevim, S. Sibel, Ağatekin, Elif (2013). "Kamusal Alanda Atık Seramiklerin Kullanımına Bir Örnek: Şandigar Kaya Bahçesi Hindistan", Sanat ve Tasarım Dergisi, 02.14.2013, Sayı.3.

TDK (Türk Dil Kurumu) (2019), "Kamu" Güncel Türkçe Sözlük, https://sozluk.gov.tr/?kelime=, 22.11.2019.

TIMEP (2014). Interview with Ganzeer (Ganzeer'le Röportaj). http://timep.org/commentary/interview-ganzeer/, 23.11.2019.

Touraine, Alan (1988). Return of the Actor, Social Theory in Postindustrial Society, USA: University of Minnesota Press.

Tonza, Fidan (2016) Sokak Sanatının Seramik Malzeme ile İlişkilendirilmesi, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, dan. İ. Sevim Çizer, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı, İzmir.

Görsel Kaynaklar

Resim l: Gombrich, E.H. (1997). At, M.Ö. 15.000-10.000 dolayları, mağara resmi, Lascaux, Fransa, Sanatın Öyküsü (çev. Erol Erduran, Ömer Erduran), İstanbul: Remzi Kitabevi, s:41.

Resim 2: Corporate Visual Landscape (2011). Taki 183 "Graffiti, Styles", 2 Mart 2011, https://streetartscene.wordpress.com/category/corporate-visual landscape/, (22.11.2019).

Resim 3: Shy 147, Cartier Pour I"art Contemporain (2009). New Lots Tren İstasyonu, Brooklyn, 1981, Martha Cooper, Born in the Streets, Graffiti, London: Thames & Hudson.

Resim 4: Cartier Pour I"art Contemporain (2009). New York, 1988. "Büyük Whitestone Vergi Mükellefleri Sivil Toplum Derneği, Çevremizi Tahrip Eden Grafiti Suçlularının Yakalanması Konusunda Yardımcı Olacaklara 250 Pound Ödül Vaat Ediyor" adlı afiş, Born in The Streets, Graffiti, London:Thames & Hudson.

Resim 5: Hunter, Garry (2012). Banksy, Londra, İngiltere, şablon tekniği, Street Art: From Around The World, London: Arcturus Publishing Limited, s: 20.

Resim 6: Canlı Heykeller, "Bodies in Urban Spaces: Human Sculpture in the City", 29 Ekim 2013, https://www.kuriositas.com/2013/10/bodies-in-urban-spaces-human-sculpture.html, (20.11.2019).

Resim 7: Invader (2019) Doğu Londra, (Invader (2017) Sanatçının resmi web sitesi, (http://www.space-invaders.com/home/ (20.11.2019).

Resim 8: Hunter, Garry (2012). Seramik ve Diğer Atık Malzeme, Nek Chand, Chandigarh, Hindistan Street Art: From around the World, London: Arcturus, Publishing Limited, s.105.

Resim 9: Addfuel (2016) Diogo Machado, seramik, Lisbon. Portekiz, sanatçının kendi kişisel web sitesi, https://www.addfuel.com/about/, 23.11.2019.

Resim 10: Bachor, Jim (2018) Yol üstündeki çukurları mozaik ile kaplarken, Jim Bachor, Şikago, Mozaik, https://www.kimballjenkins.com/artistoftheday/2018/7/26/artist-of-the-day-jim-bachor

Resim 11: Bachor, Jim (2018) Mozaik, Şikago, https://www.kimballjenkins.com/artistoftheday/2018/7/26/artist-of-the-day-jim-bachor

Resim 12: Kurşuncu, Ayşe (2015). Çağdaş Seramik Sanatında Alternatif Bir Mekân Önerisi Olarak Sokak, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eser Metni, dan. Doç. N. Lerzan Özer, T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik ve Cam Tasarımı Ana Sanat Dalı Seramik Tasarımı Programı, İstanbul.

Resim 13-14: Altın, Funda (2012), "Tesadüf" adlı sergisinden, porselen, Ordu, Fidangör Mevki, kişisel arşiv, 15.12.2012, Ordu.

Resim 15: Google Map (2016) İzmir

Resim 16; Tonza, Fidan (2016) Kişisel Arşiv, "Sokakta Bir Söylem, Seramik Çalışmalar", 'Bellek' adlı çalışma.

Resim 17-18: Tonza, Fidan (2016) kişisel arşiv, "Sokakta Bir Söylem, Seramik Çalışmalar", tahrip edilmiş 'Bellek' adlı seramik çalışma.

Resim 19: Google Maps (2016) İzmir

Resim 20-21: Tonza, Fidan (2016) kişisel arşiv, "Sokakta Bir Söylem, Seramik Çalışmalar", "Baretler" adlı, seramik yerleştirme.

USE OF CERAMIC MATERIALS IN STREET ART

Fidan Tonza HELVACIKARA
İ. Sevim ÇİZER

Abstract

As one wanders among the streets, the concept of street art aims to surprise the viewer with the understanding of finding things without looking. For starters the expression of the sub-culture motto: "I am here", the street, a powerful civic space, and transforms into an art gallery or a museum through art. Streets, that are public spaces belonging to everyone, have become the most important civic place, by creating a voice for the people who need to have a say about their living space. The use of the street as a place for discussing ideas and problems has been affected through this concept. In this study, in order to understand what street art is, firstly the place of the street in the public space has been evaluated. However, through time, by expanding its limits, street art has continued to gain huge momentum, among the examples of works in different disciplines that he added to the way, attention was drawn to ceramic material. The use of ceramic material in street art was evaluated with this approach and new discourses developed along with the elements of the street were included.

Keywords: Street art, ceramic, public space, street, city

: